

STRUCTURI DE CONDUCERE LA NIVEL STRATEGIC ÎN PERIOADA CAMPANIEI PENTRU APĂRAREA Mării UNIRI

Prof.univ.dr. Ion GIURCĂ

Universitatea Hyperion, București

Campania armatei române din anii 1918-1919 este ultima din Războiul de Întregire a României, desfășurată în contextul geopolitic și geostrategic post-Primul Război Mondial, având ca obiectiv principal apărarea Mării Uniri din anul 1918. A fost o campanie desfășurată, sub anumite aspecte și în diferite momente, în colaborare și cooperare cu structuri de conducere și trupe din armatele Puterilor Aliate și Asociate angajate împotriva forțelor militare bolșevice ruse, ucrainene și ungare.

Marele Cartier General și Marele Stat Major, ca structuri de concepție, organizare, planificare și conducere a operațiilor militare, au avut o organizare și atribuții adaptate la cerințele situației, au îndeplinit atribuțiile care le reveneau în acord cu cerințele situațiilor create: atacurile bandelor bolșevice ruse și ucrainene la Nistru, necesitatea cooperării militare cu Polonia, luarea sub control a teritoriului Transilvaniei, respingerea armatei bolșevice ungare în Munții Apuseni și la Tisa, ocuparea Budapestei și a celei mai mari părți a teritoriului Ungariei.

În majoritatea situațiilor, factorii de decizie din Marele Cartier General s-au conformat deciziilor Consiliului Suprem Aliat de la Paris și au colaborat cu structurile de conducere aliante aflate la Belgrad și București.

Cuvinte-cheie: armată, bolșevism, campanie, cooperare, decizie.

INTRODUCERE

Analiza importanței evenimentelor politice și militare din anul 1919, când se împlineau 60 de ani de la constituirea Statului Major General al armatei române, dar și centenarul glorioasei campanii finalizate cu ocuparea Budapestei, trebuie să aibă în vedere conținutul scopului intrării României în conflagrația mondială, formulat în planul de campanie elaborat de către Marele Stat Major, cunoscut și sub denumirea de „Ipoteza Z”: „Scopul războiului ce vom întreprinde este realizarea idealului nostru național, adică întregirea neamului”¹.

Anul 1919 este cel în care, în pofida tuturor restricțiilor politice și militare impuse de către reprezentanții statelor care constituiau Consiliul Suprem al Conferinței de Pace de la Paris, armata română a obținut succese strălucite la Nistru (în Basarabia și Bucovina) și în Pocuția, dar mai ales în Transilvania și Ungaria, ajungând ca, la jumătatea lunii august, să aibă sub control și administrare un teritoriu care depășea 350.000 km².

Succesul campaniei armatei române din anul 1919 a fost rezultatul conjugării efortului decidenților politici și militari, al structurilor de concepție, planificare și conducere a operațiilor și luptelor la nivel strategic și tactic. Între acestea, Marele Cartier General, Marele Stat Major și Comandamentul Trupelor din Transilvania au avut un loc și rol incontestabil, recunoscut în epocă, în perioada interbelică și în ultimele trei decenii, subliniat în diferite lucrări și studii recente.

Organizarea, planificarea și conducerea operațiilor militare în cadrul a ceea ce în epocă se numea *marea și mica strategie* a fost rezultatul activității personalului din cele trei structuri, remobilizate, reorganizate și constituite în contextul geopolitic și geostrategic creat în Europa în cursul lunilor noiembrie și decembrie ale anului 1918.

Succesul campaniei armatei române din anul 1919 a fost rezultatul conjugării efortului decidenților politici și militari, al structurilor de concepție, planificare și conducere a operațiilor și luptelor la nivel strategic și tactic. Între acestea, Marele Cartier General, Marele Stat Major și Comandamentul Trupelor din Transilvania au avut un loc și rol incontestabil.

¹ Marele Stat Major, *România în războiul mondial 1916-1919, Documente-Anexe*, vol. I, *Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului*, Imprimeria Națională, București, 1934, p. 111.

MOBILIZAREA ARMATEI ROMÂNE

Momentul decisiv al toamnei anului 1918 în privința situației internaționale l-a constituit victoria aliaților pe frontul occidental, astfel că, după o serie de discuții tensionate între delegații SUA, Marii Britanii și Franței, în privința condițiilor de capitulare care urmau a fi impuse Germaniei, la 29 octombrie/11 noiembrie, în pădurea de la Compiègne, a fost semnat armistițiul, marcându-se, astfel, încheierea Primului Război Mondial, prin care, în ceea ce privea și interesul României, s-a impus Germaniei să renunțe la prevederile Tratatului de la București din 24 aprilie/7 mai 1918. Pe fondul evoluțiilor geopolitice și geostrategice din Europa, bine cunoscute la Iași, decidenții politici și militari români au acționat prompt și în acord cu interesele României: la Paris, Victor Antonescu a avut o serie de discuții cu premierul francez Georges Clemenceau, finalizate și concretizate prin ordinul transmis de către guvernul francez generalului Henri M. Berthelot de a pregăti „*misiunea militară destinată să determine intrarea din nou a României în război de partea puterilor Antantei*”²; la Iași, generalul Constantin Cristescu, previzionând corect evoluția situației militare, a dispus măsuri pregătitoare pentru punerea în aplicare a planului de mobilizare a armatei, la 28 septembrie/3 octombrie 1918 ordonând ca „*militarii detașați să revină la unitățile lor până la 1/14 octombrie*”³; în ziua de 26 octombrie/8 noiembrie 1918, regele Ferdinand I a hotărât declanșarea activităților pentru reîntrirea României în război, pentru ca, a doua zi, să fie adresat un ultimatum feldmareșalului August von Mackensen pentru părăsirea, de către trupele Puterilor Centrale, a teritoriului României în 24 de ore.

În acea zi, concomitent cu continuarea supravegherii și apărarea liniei Nistrului în Basarabia de către unitățile Corpului 5 armată, Divizia 8 infanterie „*a pășit pe pământul Marelui Voievod Ștefan, pentru a ocroti viața, avutul și libertățile locuitorilor de orice neam și credință împotriva bandelor de criminali, care au început opera lor de distrugere în frumoasa noastră țară*”⁴. Chiar în ziua în care, la Compiègne, se semna armistițiul între Puterile Aliate și Asociate,

În ziua de 26 octombrie/8 noiembrie 1918, regele Ferdinand I a hotărât declanșarea activităților pentru reîntrirea României în război, pentru ca, a doua zi, să fie adresat un ultimatum feldmareșalului August von Mackensen pentru părăsirea, de către trupele Puterilor Centrale, a teritoriului României în 24 de ore.

² Apud general de brigadă dr. Vasile Apostol, locotenent-colonel dr. Ion Giurcă, locotenent-colonel dr. Mircea D. Chiriac, colonel (r.) ing. Corneliu Baltă, *Comandamentele strategice române în acțiune (1859-1947)*, Editura Tipo-Light, București, 2000, p. 94.

³ Arhivele Militare Naționale Române (AMNR), *fond Microfilme*, rola PII 1.530, c.64-65

⁴ AMNR, *fond Marele Stat Major (M.St.M.)*, Secția Studii istorice, dosar nr. 835, f. 13.

trupele române au intrat în Cernăuți, pentru ca, în perioada următoare, să asigure libertatea de acțiune membrilor Consiliului Național din Bucovina⁵. Hotărârea regelui Ferdinand I de intrare în acțiune a armatei române împotriva trupelor inamice care ocupau teritoriul românesc s-a concretizat în „Înaltul Decret nr. 3179” din 27 octombrie/ 9 noiembrie 1918, care a fost pus în aplicare la 28 octombrie/ 10 noiembrie și a avut o importanță istorică pentru destinul României, fiind decisiv pentru admiterea României la Conferința de Pace de la Paris. Mobilizarea armatei a inclus și constituirea, din nou, a Marelui Cartier General, în fruntea căruia, prin „Înaltul Decret nr. 3185” din 29 octombrie/ 11 noiembrie 1918, generalul Constantin Prezan a fost numit șef al Statului Major General al Armatei. Structura Serviciului de Stat Major General (Anexa nr. 1) a fost concepută și stabilită astfel încât să răspundă cerințelor operaționale previzibile, fiind sesizate modificările survenite față de organizarea stabilită în decembrie 1917, pe care o consider relevantă pentru analiza comparativă. Din punctul de vedere al efectivelor în organizarea din noiembrie 1918, Statul Major General avea 9 generali, 163 de ofițeri și 12 civili. Ordinea de bătaie evidențiază, ca aspect benefic, scăderea numărului de ofițeri de rezervă, în special la birourile și serviciile cu rol important în organizarea, planificarea și conducerea acțiunilor militare sau în asigurarea suportului logistic al acestora. Cei 20 de ofițeri în rezervă încadrați în Statul Major General își desfășurau activitatea în birouri și servicii care necesitau specialiști în domeniul aviației și aerostației, justiției, intendenței ș.a. Se remarcă faptul că, la Secția 1 Operații, se mai afla doar un ofițer în rezervă, iar la Biroul Informațiilor – doi, astfel că se asigurau condițiile unei mai bune activități a birourilor și serviciilor. Subșefi de Stat Major General au fost numiți generalii de brigadă Ioan Ghinescu și Nicolae Alevra, ambii cu experiență în activitatea acestei structuri de conducere la nivel strategic.

Elementul de absolută noutate l-a constituit încadrarea funcției de șef al Secției 1 Operații prin nominalizarea locotenent-colonelului Ioan Sichitiu, care se remarcase prin activitatea desfășurată în cadrul cabinetului generalului Constantin Prezan în cursul anului 1917.

Din punctul de vedere al efectivelor în organizarea din noiembrie 1918, Statul Major General avea 9 generali, 163 de ofițeri și 12 civili. Ordinea de bătaie evidențiază, ca aspect benefic, scăderea numărului de ofițeri de rezervă, în special la birourile și serviciile cu rol important în organizarea, planificarea și conducerea acțiunilor militare sau în asigurarea suportului logistic al acestora.

⁵ Pe larg în Ion Giurcă, *Generalul Iacob Zadik – loc și rol în realizarea și apărarea unirii Bucovinei cu Țara*, în *Înfăptuirea și apărarea României Mari*, Editura Mad Linotype, Buzău, 2017; *Armata română în Bucovina la sfârșitul anului 1918*, în *Centenarul Unirii Bucovinei cu România*, Editura ALPHA MDN, Buzău, 2018.

În noiembrie 1918, mai ales în perioada următoare, situația a devenit din ce în ce mai complexă, acțiunile armatei desfășurându-se cu o intensitate diferită, pe trei fronturi: în Basarabia – pe linia Nistrului; în Bucovina și, apoi, în Pocuția; în Transilvania și, apoi, în Ungaria. A fost o arie spațială mare în privința acțiunilor în curs de desfășurare, care genera probleme complexe în privința manevrei de forțe și mijloace, asigurării resurselor și conducerii unităților și marilor unități.

Numirea a fost oarecum surprinzătoare, deoarece locotenent-colonelul Ion Antonescu condusese practic această secție în perioada decembrie 1916 – aprilie 1918. Apreciez ca benefică și corectă ideea constituirii Secției II Informații, cu o structură bine gândită, încadrată cu ofițeri care acumulasera suficientă experiență în activitatea lor, chiar dacă aceasta nu era la nivelul cerințelor operaționale ale armatei. Organizarea Statului Major General din noiembrie 1918 evidențiază revenirea în cadrul acestei structuri a Comandamentului General al Etapelor, într-o organizare suplă, cu siguranță mai eficientă și mai bine racordată la cerințele operaționale.

Față de ianuarie 1917, efectivul Statului Major General al Armatei era mai mic cu 17 ofițeri, ceea ce nu a avut efecte negative în privința îndeplinirii sarcinilor care-i reveneau. Subliniez, totuși, că, în anul 1916, Marele Cartier General a condus operațiile militare pe două fronturi, iar din luna octombrie 1916 până în septembrie 1917, activitatea s-a concentrat pe conducerea acțiunilor pe un singur front. În noiembrie 1918, mai ales în perioada următoare, situația a devenit din ce în ce mai complexă, acțiunile armatei desfășurându-se cu o intensitate diferită, pe trei fronturi: în Basarabia – pe linia Nistrului; în Bucovina și, apoi, în Pocuția; în Transilvania și, apoi, în Ungaria. A fost o arie spațială mare în privința acțiunilor în curs de desfășurare, care genera probleme complexe în privința manevrei de forțe și mijloace, asigurării resurselor și conducerii unităților și marilor unități. Conducerea forțelor din Basarabia și Bucovina, mai târziu și din Pocuția, a revenit comandamentelor corpurilor 4 și 5 armată, subordonate nemijlocit Marelui Cartier General. Pentru conducerea forțelor destinate să acționeze în Transilvania, inițial Divizia 7 infanterie și Divizia 2 vânători, apoi Divizia 6 infanterie, Divizia 2 vânători și Divizia 2 cavalerie, a fost constituit și instalat la Sibiu, la 11/24 decembrie 1918, acolo unde se afla și sediul Consiliului Dirigent, Comandamentul Trupelor din Transilvania (Anexele 2, 3), găsindu-se, astfel, o soluție în acord cu nevoile operaționale din acea parte a țării, care și-a dovedit viabilitatea în campania din anii 1918-1919. Realizarea unei structuri similare cu comandamentul la Iași, pentru conducerea trupelor din Basarabia, Bucovina și Pocuția, așa cum propusese, încă din februarie 1918, colonelul Toma Dumitrescu, atunci șeful de stat major al Corpului 5 armată, ar fi fost, poate, benefică și eficientă pentru simplificarea conducerii de ansamblu a operațiilor și luptelor armatei române

În această perioadă. Posibil ca atât puținătatea ofițerilor de stat major, cât și faptul că cele două comandamente de corp de armată, dislocate la Iași și Chișinău, rezolvau cu succes situațiile operaționale să fi determinat stabilirea structurilor de conducere pe cele două teatre de operații ale armatei române.

MARELE CARTIER GENERAL ȘI MARELE STAT MAJOR – COLABORARE ȘI PROMPTITUDINE

Mutarea Marelui Cartier General de la Iași la București, în clădirea Cercului Militar⁶, în noiembrie 1918, executată conform prevederilor din „*Ordinul circular 904*” din 16/29 noiembrie 1918, a fost o necesitate politică și militară. Prezența în București a acestei structuri, precum și revenirea Casei regale, a Guvernului și a Parlamentului în Capitala oficială a țării, aveau o semnificație politică, mai ales că ceremonia intrării liderilor politici și militari s-a desfășurat în ziua în care, la Alba-Iulia, se desfășura Marea Adunare Națională. Regele Ferdinand I, regina Maria și cei destinați a face parte din suita oficială erau însoțiți de către generalul Henri M. Berthelot, iar alături de trupele române se aflau și cele ale aliaților. Prezența structurii de conducere la nivel strategic, la București, avea avantajul unei conlucrări directe și eficiente între Rege, Casa Militară Regală, Cabinetul Militar Regal și Statul Major General, ca și cu reprezentanții statelor care, mai târziu, făceau parte din Consiliul Militar Interaliat și aveau locul și rolul lor în impunerea sau acceptarea unor decizii ale Marelui Cartier General român.

Revenind la componența numerică a Statului Major General, apreciem că reducerea efectivului acestei structuri era nemijlocit legată de către o altă situație creată, aparent nefirească. Spre deosebire de perioada anilor 1916-1918, când a fost constituit și a funcționat Marele Cartier General, după mobilizarea din noiembrie 1918 nu s-a constituit Marele Stat Major – partea sedentară, ci s-a stabilit o organizare complexă a Marelui Stat Major (*Anexa nr. 4*). Prin organizarea stabilită în noiembrie 1918, ordinea de bătaie a Marelui Stat Major prevedea 54 de funcții (2 generali, 32 de ofițeri, 6 subofițeri, 7 sergenți și caporalii, 7 civili), care au fost încadrate cu militari activi (o funcție a fost încadrată cu un subofițer în rezervă), mulți dintre aceștia lucrând, în perioadele anterioare, în Statul Major General, Marele Stat Major – partea sedentară sau în statele majore de armată sau divizie.

*Mutarea
Marelui Cartier
General de la
Iași la București,
în clădirea
Cercului Militar,
în noiembrie
1918, executată
conform
prevederilor
din „Ordinul
circular 904” din
16/29 noiembrie
1918, a fost
o necesitate
politică și
militară.
Prezența în
București a
acestei structuri,
precum și
revenirea
Casei regale, a
Guvernului și a
Parlamentului în
Capitala oficială
a țării, aveau
o semnificație
politică, mai ales
că ceremonia
intrării liderilor
politici și militari
s-a desfășurat
în ziua în care,
la Alba-Iulia,
se desfășura
Marea Adunare
Națională.*

⁶ AMNR, fond Microfilme, rola PII 1.2577, c. 534-537.

Aspectul hotărâtor al bunei activități a Marelui Stat Major l-a constituit păstrarea la conducerea structurii a generalului de corp de armată Constantin Cristescu, acesta având o mare experiență în privința îndeplinirii atribuțiilor specifice unei asemenea funcții.

Dintre secțiile din structura Marelui Stat Major reține atenția „Secția I B – Mobilizare, Industrieri private, Rechiiziții”, în special componenta „Industrieri private”, apărută din necesitatea inventarierii a ceea ce mai rămăsese în teritoriul ocupat de către trupele Puterilor Centrale, precum și în Basarabia, Bucovina și Transilvania, în vederea continuării producției de război, atât de necesară în condițiile în care armata se confrunța cu mari deficite. De asemenea, în cadrul Secției II A a fost constituit „Biroul 3 Istoric”, încadrat cu patru ofițeri și un salariat civil⁷, care trebuiau să înceapă dificila muncă de adunare a documentelor și de scriere a istoricului campaniilor armatei române. Activitatea Marelui Stat Major s-a desfășurat în această organizare, în condiții bune, avându-se în vedere o relativă stabilitate a ofițerilor. Aspectul hotărâtor al bunei activități a Marelui Stat Major l-a constituit păstrarea la conducerea structurii a generalului de corp de armată Constantin Cristescu, acesta având o mare experiență în privința îndeplinirii atribuțiilor specifice unei asemenea funcții. Marele Stat Major a lucrat în această structură până în primăvara anului 1919, în timp ce Marele Cartier General a rămas în organizarea stabilită în noiembrie 1918 până la 20 martie 1920, când a fost demobilizat. Activitatea celor două structuri, în pofida unor resentimente ale generalului Constantin Cristescu față de generalul Constantin Prezan, s-a caracterizat printr-o bună cooperare, Marele Stat Major răspunzând prompt cerințelor Marelui Cartier General în privința asigurării resurselor.

Privită în ansamblu, activitatea celor două structuri în anii 1918 și 1919 s-a concretizat în rezolvarea unor probleme complexe care au constat în: mobilizarea treptată a unităților și marilor unități, pe măsura asigurării resurselor, elaborarea proiectelor de operații pentru acțiunile din Bucovina, Basarabia și Transilvania; conducerea operațiunilor militare în acord cu situațiile create și dispozițiunile guvernului care era în permanent contact cu delegația de la Conferința de Pace de la Paris, cu Consiliul Militar Interaliat de la Versailles și Comandamentul Armatei de Orient; analiza evoluției militare în zona de interes a României, elaborarea de sinteze și propuneri adresate guvernului pentru a întreprinde demersuri diplomatice sau pentru a-și da acordul asupra unor acțiuni militare preconizate; menținerea

⁷ AMNR, fond Marele Cartier General (MCG), dosar nr. 1041, f. 272.

ordinii militare și sociale în tot teritoriul; reinstalarea organelor militare în Dobrogea, Muntenia și Oltenia; introducerea regimului de administrație militară în teritoriul ungar ocupat de trupele române; evacuarea treptată a teritoriului Ungariei în conformitate cu deciziile guvernului și planurile elaborate; modificarea structurii Marelui Stat Major în acord cu noile mutații produse în organizarea armatei, cu sarcinile complexe de rezolvat, având în vedere: noul teritoriu al țării, pericolele la adresa securității țării și nevoile de apărare imediată și în perspectivă. Semnarea tratatelor de pace cu statele care făcuseră parte din alianța Puterilor Centrale și detensionarea situației la frontiera cu Rusia Sovietică au creat condițiile trecerii armatei române la starea de pace.

FUNȚIONALITATEA MARELUI STAT MAJOR

Inclus în guvernul condus de Ion I.C. Brătianu (29 noiembrie/12 decembrie 1918 – 27 septembrie 1919), generalul Arthur Văitoianu era conștient că, în timp relativ scurt, armatei române, în special conducerii acesteia, trebuia să i se dea o organizare în acord cu realitățile de după Primul Război Mondial. Prima conflagrație mondială generase noi categorii de forțe armate și genuri de armă, concepte, modalități și procedee noi de organizare și conducere a structurilor militare, la pace și război. A fost și motivul pentru care Ministerul de Război a elaborat cadrul legislativ necesar organizării sale, având în vedere că: „În urma dezvoltării luate de diferite servicii din Ministerul de Război conform necesităților actuale ale armatei, vechea lege de organizare a ministerului trebuie completată și, în parte, modificată. S-a simțit nevoia înființării unor noi servicii, precum și de a aduce modificări în împărțirea acestora pe secții și birouri în raport cu noile atribuțiuni”⁸. În urma raportului ministrului de Război către Regele Ferdinand I, la 18 aprilie 1919, suveranul României a semnat „Decretul-lege pentru modificarea și completarea actualei legi de organizare a Ministerului de Război”, care prevedea serviciile și direcțiile organizate atât pentru nevoile întregii armate, cât și pe cele referitoare la anumite arme și servicii. În cadrul „Serviciilor generale pentru nevoile întregii armate” se constituia, alături de serviciile geografic al armatei, personalului, controlului, contabilității și pensiilor,

În urma raportului ministrului de Război către Regele Ferdinand I, la 18 aprilie 1919, suveranul României a semnat „Decretul-lege pentru modificarea și completarea actualei legi de organizare a Ministerului de Război”, care prevedea serviciile și direcțiile organizate atât pentru nevoile întregii armate, cât și pe cele referitoare la anumite arme și servicii.

⁸ Monitorul Oficial, nr. 9 din 27 aprilie 1919, p. 431.

„Diviziunea I, Personal și pregătirea de război a armatei” putea fi condusă de un general sau colonel, care avea și funcția de sub-șef de stat major. Privită și analizată în toată complexitatea și diversitatea sa, Diviziunea I avea ca atribut principal atât proiecția structurilor pentru pace și război, cât și generarea forței pentru unitățile și marile unități care se înființau sau completau la mobilizare.

contencios, intendenței stabilimentelor centrale și remontei, „*Serviciul stat majorului general*”. Demersul ministrului de Război în direcția transformării structurii pe care o conducea a cuprins și „*Raportul nr. 1929*”, în care supunea aprobării Regelui Ferdinand I „*oarecare modificări în regulamentul legii de organizare a Ministerului de Război, fixându-se numărul secțiilor și birourilor diferitelor servicii și direcțiuni, precum și îndatoririle speciale ale fiecăruia din acestea*”⁹. Raportul remis Regelui pentru aprobare includea *Tabela no. 2*, cu organizarea Marelui Stat Major (*Anexa nr. 5*). Funcția de șef al Marelui Stat Major putea fi ocupată de către un general de corp de armată sau divizie, numit de Rege la propunerea ministrului de Război. Față de structura organizatorică anterioară, se constată o creștere a nivelului organizației, în sensul că birourile au fost transformate, în majoritatea cazurilor, în secții.

„*Diviziunea I, Personal și pregătirea de război a armatei*” putea fi condusă de un general sau colonel, care avea și funcția de sub-șef de stat major. Privită și analizată în toată complexitatea și diversitatea sa, Diviziunea I avea ca atribut principal atât proiecția structurilor pentru pace și război, cât și generarea forței pentru unitățile și marile unități care se înființau sau completau la mobilizare.

„*Secția adjutanturii*”, cu birourile personal și cancelaria, avea atribuții pe linie de evidență a cadrelor cu pregătire, încadrate și cu responsabilități pe linie de stat major la toate eșaloanele. În cadrul acesteia, „*Biroul II personal*” avea ca atribuțiuni principale: evidența personalului Marelui Stat Major, controlul ofițerilor de stat major și absolvenților Școlii Superioare de Război, care puteau fi chemați în cadrul serviciului de stat major la diferite eșaloane; planificarea și urmărirea modului de efectuare a stagiilor de către ofițerii de stat major; încadrarea și evidența personalului militar și civil al statelor majore; evidența ordinii de bătaie a serviciului de stat major de la comandamente, la pace și război; evidența ofițerilor trimiși la studii în străinătate și a personalului Școlii Superioare de Război; pregătirea și elaborarea lucrărilor necesare Comitetului consultativ de stat major¹⁰. Cancelaria avea în responsabilitate primirea, distribuirea și expedierea corespondenței, registrele de ordine de zi, păstrarea colecțiilor de legi, *Monitorul Oficial* și *Monitorul Oastei*.

⁹ *Ibidem*, p. 435.

¹⁰ AMNR, *fond M.St.M.*, dosar nr. 1041, f. 281.

„Secția 1, recrutare, organizare, materiale de război” era condusă de către un ofițer de stat major, cu gradul de colonel sau locotenent-colonel. Personalul care încadra „Biroul 1 recrutare” avea ca responsabilități elaborarea lucrărilor referitoare la: recrutarea, repartitia contingentului anual, încorporarea tinerilor, trecerea efectivelor de la o specialitate militară la alta; elaborarea și transmiterea pe linie ierarhică a ordinelor și instrucțiunilor în legătură cu aplicarea legii și a regulamentului privind recrutarea. „Biroul organizare” avea în responsabilitate toate problemele și aspectele în legătură cu: organizarea armatei; tabelele cu efective de pace; ordinea de bătaie și dislocarea unităților la pace; proiecția și execuția bugetului la pace; întocmirea situațiilor statistice cu personalul pe contingente, grade militare, încadrarea armatei cu ofițeri și subofițeri. „Biroul materiale de război” avea atribuții și responsabilități complexe referitoare la: materialele necesare tuturor armelor, serviciilor, școlilor militare și centrelor de instrucție, la pace și război; rezerva de completare cu materiale la mobilizare; instalațiile stabilimentelor militare, necesare pentru a face față nevoilor la pace și război.

„Secția 2, mobilizare – rechiziții” avea responsabilități pe linia generării forței în situație de război, prin mobilizare generală și parțială. Avea în structura sa trei birouri – mobilizarea armatei, mobilizarea pe loc și rechiziții –, cu atribuții clare, bine delimitate, în acord cu modul de înțelegere a planificării și execuției celor trei activități importante în perioada de trecere de la organizarea de pace la cea de război. În cadrul Secției, trebuiau rezolvate chestiunile legate de: mobilizarea și demobilizarea armatei; tabelele cu efective, ordinea de bătaie și anuarul de război; încadrarea unităților cu ofițeri de rezervă; mobilizarea pe loc a autorităților civile, a întreprinderilor statului și private; muncile și concediile agricole; toate aspectele legate de rechizițiile necesare armatei – căi ferate particulare, fabrici, stabilimente industriale și materii prime.

„Secția a 3-a, instrucție, regulamente, istoric”, cu atribuții în special pentru activități în timp de pace, avea o organizare complexă, în comparație cu cele la care ne-am referit anterior¹¹. „Biroul 1” răspundea de aspectele organizatorice privind: instrucția trupelor de trupă, în școlile speciale și centrele de instrucție (programe anuale,

„Secția 2, mobilizare – rechiziții” avea responsabilități pe linia generării forței în situație de război, prin mobilizare generală și parțială. Avea în structura sa trei birouri – mobilizarea armatei, mobilizarea pe loc și rechiziții –, cu atribuții clare, bine delimitate, în acord cu modul de înțelegere a planificării și execuției celor trei activități importante în perioada de trecere de la organizarea de pace la cea de război.

¹¹ *Ibidem*, f. 283.

„Diviziunea a II-a”, organizată pe patru secții, constituia componenta „operațională” a Marelui Stat Major, secțiile operații, informații, transporturi, comunicații și etape având atribuții clare și concrete, care vizau nemijlocit întrebuințarea forțelor armate la război. „Secția 4 operații” avea o compunere complexă, cu atribuții referitoare la planificarea acțiunilor militare pentru război, în diferite variante și ipoteze.

concentrări de instrucție, instrucția ofițerilor de rezervă, manevră, inspecții); învățământul în Școala Superioară de Război; călătoriile de stat major și instrucție; publicațiile și lucrările din armată; achiziționarea revistelor militare străine necesare instituției; biblioteca; conferințele și studiile ofițerilor din Marele Stat Major. Activitatea sub-birourilor din cadrul „Biroului regulamente” era clar și simplu formulată – elaborarea regulamentelor atât pentru cele trei genuri de armă de bază din cadrul trupelor de uscat, cât și a celor pentru trupele speciale și servicii. „Biroul 3 istoric” avea atribuții complexe, între care: adunarea, clasarea și coordonarea datelor și documentelor istorice operative ale tuturor marilor unități ale armatei, precum și întocmirea acestui istoric; întocmirea istoricului campaniei 1916-1919; elaborarea monografiilor și formularea învățămintelor trase din istoricul campaniei relative la organizare, instrucție și conducere; supravegherea lucrărilor particulare cu caracter istoric, întâmpinări în legătură cu istoricul; studiul campaniilor mai vechi ale oștirii române; monumentele istorice, tratamentul prizonierilor și lucrările ce decurg; constituirea și păstrarea arhivei istorice. Acest birou era o structură nouă în cadrul Marelui Stat Major, cu atribuții complexe, care prevedeau executarea unor lucrări de amploare, ce necesitau un personal numeros, cu o pregătire și experiență în domeniu.

„Diviziunea a II-a”, organizată pe patru secții, constituia componenta „operațională” a Marelui Stat Major, secțiile operații, informații, transporturi, comunicații și etape având atribuții clare și concrete, care vizau nemijlocit întrebuințarea forțelor armate la război. „Secția 4 operații” avea o compunere complexă, cu atribuții referitoare la planificarea acțiunilor militare pentru război, în diferite variante și ipoteze¹². „Biroul 1 operații” era considerat structura de bază a Marelui Stat Major, sub-birourile din structura sa având atribuții clare pentru situația de pace: operații de război, ipoteze, planuri de concentrare, serviciul de acoperire a frontierelor țării; organizarea zonelor de adunare, recunoașteri și studii pe teren și în birouri relativ la aceste zone; planuri pentru apărarea țării, sistemul de fortificații; manevre regale, studierea măsurilor pentru menținerea ordinii în viitor, în diferite ipoteze; funcționarea serviciului de subzistențe în diferite ipoteze. „Biroul 2 marină” era o structură destinată exclusiv

¹² Ibidem, f. 284.

planificării operațiilor combinate ale trupelor de uscat cu Flotila de Dunăre și Flota de Mare, apărării litoralului românesc al Mării Negre, studiului zonelor de adunare și debarcare în legătură cu operațiile flotei, planificarea și pregătirea manevrelor combinate. „Biroul 3 cifru” constituia structura specializată a secției Operații, abilitată să desfășoare acțiuni în legătură cu: corespondența cifrată; dicționarele cifrate; elaborarea instrucțiunilor pentru întrebuințarea diferitelor metode de corespondență cifrată; studierea metodelor criptografice ale armatelor străine.

Una dintre structurile complexe, racordată pe deplin la realitățile geopolitice și geostrategice din anul 1919, dar și la cele previzibile pe termen scurt, a fost „Secția 5 informații”, organizată pe birouri și sub-birouri, în cea mai mare parte cu destinație și responsabilități pe anumite spații geografice și alte atribuțiuni. „Biroul 1” avea ca sarcină principală studiul armatelor balcanice (bulgară, turcă, sârbă, greacă), maghiară, cehoslovacă, polonă, ucraineană, rusă, germană și austriacă; redactarea și tipărirea buletinului de informații periodice; întocmirea broșurilor cu studiile efectuate asupra armatelor străine și elaborarea unor lucrări pregătitoare relative la cursurile de informații. Structura „Biroului informații directe” și atribuțiile sub-birourilor din compunerea sa evidențiază câteva aspecte care se impun a fi subliniate. Este vizibilă o specializare a sub-birourilor pe studiul armatelor posibil aliate sau adversare, situație rezultată din realitățile anului 1919, când soarta statelor învinse nu era pe deplin hotărâtă, în Rusia Sovietică și Ungaria, dominate de idei bolșevice, situația nu era clarificată în privința atitudinii postbelice față de România. „Biroul 2, Informații secrete și contrainformații” avea drept sarcini operaționale: culegerea și adunarea prin agenți a informațiilor din țările vecine și apropiate; obținerea informațiilor de la armatele occidentale. Un sub-birou se ocupa exclusiv de serviciul de contrainformații și contraspionaj, urmărirea activității agenților de spionaj care lucrau pentru armatele străine; combaterea spionajului în timp de pace, studiul măsurilor pentru contracararea spionajului în timp de război; serviciul propagandei, cenzura presei și a corespondenței particulare.

Primul Război Mondial a făcut dovada extinderii spațiale a acțiunii militare, în mediul terestru, maritim și aerian, în care deplasarea trupelor a fost determinantă în obținerea victoriilor sau înregistrarea înfrângerilor. Este motivul pentru care „Secția 6 transporturi” a cunoscut

Una dintre structurile complexe, racordată pe deplin la realitățile geopolitice și geostrategice din anul 1919, dar și la cele previzibile pe termen scurt, a fost „Secția 5 informații”, organizată pe birouri și sub-birouri, în cea mai mare parte cu destinație și responsabilități pe anumite spații geografice și alte atribuțiuni.

Poziția României de țară străbătută de fluviul Dunărea și riverană la Marea Neagră a impus să se acorde atenție transporturilor pe apă, astfel că biroul constituit în acest scop trebuia să cunoască situația și să realizeze controlul asupra mijloacelor de transport pe apă ale statului și particulare, să planifice întrebuințarea lor pentru transporturi și operațiuni.

o dezvoltare din punctul de vedere al structurii¹³. Fiecare dintre cele patru birouri și sub-birourile din componere aveau atribuții clar formulate, având în vedere și complexitatea situației în privința infrastructurii de transporturi, rezultată în urma realizării României Întregite.

„Biroul 1 mișcare, exploatare, transporturi” avea ca atribuții și responsabilități: elaborarea graficelor și carnetelor cu mersul trenurilor și a planurilor de transport pentru mobilizare și concentrări în diferite ipoteze; asigurarea legăturii cu direcția generală a CFR, în ceea ce privește personalul și materialul necesar transporturilor, îmbarcărilor și debarcărilor; asigurarea circulației, mobilizarea și concentrarea personalului militar de la comandamentele de linii și gări. „Biroul 2” trebuia să desfășoare o activitate laborioasă pe linie de documentare, statistică și chiar operațională, scop în care urma să întocmească sau să actualizeze albumul cu planurile gărilor și dosarele cu instalațiile din gări, harta căilor ferate, să execute recunoașterea liniilor pentru îmbarcări; să stabilească și să planifice lucrările de distrugeri necesare la război, să realizeze o evaluare a situației parcului de material rulant, locomotive și vagoane disponibile în orice moment. „Biroul căi ferate particulare” a fost constituit datorită unei realități a României la acea dată, existența unei importante rețele feroviare în proprietatea persoanelor fizice și juridice. Aceasta impunea studiul și utilizarea lor pentru operațiuni, inclusiv prevederi pentru aducerea de îmbunătățiri în folosul transporturilor militare, asigurarea materialului rulant, stabilirea personalului necesar utilizării lor, precum și a măsurilor de pază și distrugere în caz de forță majoră. Poziția României de țară străbătută de fluviul Dunărea și riverană la Marea Neagră a impus să se acorde atenție transporturilor pe apă, astfel că biroul constituit în acest scop trebuia să cunoască situația și să realizeze controlul asupra mijloacelor de transport pe apă ale statului și particulare, să planifice întrebuințarea lor pentru transporturi și operațiuni.

În sfârșit, „Secția 7 comunicații și etape” era o structură eterogenă, cu două birouri, care aveau atribuții diferite. „Biroul 1 comunicații” avea responsabilitatea organizării și gestionării situației telegrafiei cu și fără fir, telegrafiei optice și telefoniei, utilizarea lor pentru război;

¹³ *Ibidem*, f. 285-286.

organizarea problemelor de mobilizare ale serviciului telegrafo-poștal, personalului direcției generale a poștelor și telegrafelor, cât și elaborarea instrucțiunilor relative la comunicații. Concomitent cu evidența a tot ce era nou în armatele străine pe această linie, în cadrul secției se studia și se analiza modul de utilizare a aerostației, aviației, șoselelor și podurilor pentru operațiunile militare. „Biroul 2 etape” avea ca atribut principal stabilirea formațiunilor de etape și operațiunile lor în legătură cu războiul; studiul regulamentelor de etape, instrucțiuni pentru etape, elaborarea hărților de etape ale României și ale țărilor vecine. Structura Marelui Stat Major, stabilită la sfârșitul lunii aprilie, a fost realizată până în vara anului 1919, când secțiile și birourile au fost încadrate cu generali, ofițeri, subofițeri, personal civil și trupă.

ORDINEA DE BĂTAIE A MARELUI STAT MAJOR

Încadrarea parțială a Marelui Stat Major cu efective s-a realizat abia la 15 iunie, când a fost publicată în *Monitorul Oficial „Ordinea de bătaie a Ministerului de Război”*. În baza unui Înalt Decret-Lege pentru modificarea Legii de organizare a Ministerului de Război, prin „*Ordinul de zi nr. 51*” din 14 mai 1919 a fost stabilită ordinea de bătaie a Marelui Stat Major, în fruntea căruia a fost reconfirmat generalul de corp de armată Constantin Cristescu. În documentul menționat este prezentată încadrarea personalului Diviziunii I cu toate structurile subordonate, inclusiv a Școlii Superioare de Război. Celelalte funcții au fost încadrate astfel: 2 generali de brigadă sau colonei, subșefi de stat major; 8 colonei sau locotenenți-colonei, șefi de secții; 13 maiori sau locotenenți-colonei, șefi de birouri; un căpitan-comandor, șef de birou; un maior, șef de cabinet; 15 maiori, șefi și subșefi de birouri; 36 de căpitani, șefi sau subșefi de birouri; 2 administratori, locotenenți, șefi-registratori. Cei 79 de ofițeri, alături de subofițeri și personalul civil, cărora li se adăugau Escadronul trupei Marelui Stat Major, trebuiau să rezolve problemele complexe ale armatei într-o perioadă dificilă, când o parte a organismului militar era mobilizat și angajat în operații, lupte sau misiuni de menținere a ordinii în Ungaria, Basarabia și Bucovina, iar o altă parte în realizarea dislocărilor și redislocărilor pe teritoriul aflat sub jurisdicția statului român, în condițiile în care integrarea teritoriilor unite cu țara era într-o fază incipientă.

Ordinea de bătaie a Diviziunii a II-a nu apare în niciun ordin emis în primăvara anului 1919, lucru firesc, în condițiile în care această

Încadrarea parțială a Marelui Stat Major cu efective s-a realizat abia la 15 iunie, când a fost publicată în Monitorul Oficial „Ordinea de bătaie a Ministerului de Război”. În baza unui Înalt Decret-Lege pentru modificarea Legii de organizare a Ministerului de Război, prin „Ordinul de zi nr. 51” din 14 mai 1919 a fost stabilită ordinea de bătaie a Marelui Stat Major, în fruntea căruia a fost reconfirmat generalul de corp de armată Constantin Cristescu.

Din primăvara anului 1919 până la demobilizarea Marelui Cartier General român, la 31 martie 1920, Marele Stat Major a avut la dispoziție doar Diviziunea I, fapt ce a impus factorilor de decizie politică și militară să traseze ca sarcină principală acestei structuri: „coordonarea acțiunii de eliberare a Ardealului, ofensiva de la Budapesta și, apoi, lucrările premergătoare tratatului de pace de la Trianon”.

structură se afla cu întreg efectivul, încadrat la 1/13 noiembrie 1918, la remobilizarea Marelui Cartier General.

Din primăvara anului 1919 până la demobilizarea Marelui Cartier General român, la 31 martie 1920, Marele Stat Major a avut la dispoziție doar Diviziunea I, fapt ce a impus factorilor de decizie politică și militară să traseze ca sarcină principală acestei structuri: „coordonarea acțiunii de eliberare a Ardealului, ofensiva de la Budapesta și, apoi, lucrările premergătoare tratatului de pace de la Trianon”¹⁴. Structura Marelui Stat Major din primăvara anului 1919 a adus unele aspecte de noutate față de perioada anterioară Primului Război Mondial, lucru firesc, în condițiile geopolitice și geostrategice ale perioadei. Se remarcă, totuși, că noua organizare era una de tranziție, cu un oarecare caracter de provizorat. Structura preconizată a fi pusă în funcțiune pentru îndeplinirea sarcinilor specifice în condiții de pace a trebuit să lucreze în contextul în care armata se afla în stare de război, în care generarea forței și asigurarea resurselor de toate categoriile pentru trupele mobilizate și cele aflate în organizarea de pace rămăneau în responsabilitatea secțiilor și birourilor care constituiau Diviziunea I.

Demobilizarea Marelui Cartier General s-a realizat în conformitate cu prevederile „Înaltului Decret nr. 1162” din 18 martie 1920 și „Instrucțiunile Marelui Stat Major relative la demobilizarea armatei”, în acest scop, în numele șefului acestei structuri, generalul Henri Cihoski, în calitate de subșef al Statului Major General, a emis „Ordinul de zi nr. 10” din 25 martie 1920, care a prevăzut modul de executare a activităților¹⁵: secțiile și birourile de stat major ale Marelui Cartier General se vor contopi cu cele ale Marelui Stat Major; serviciile din Marele Cartier General se vor contopi cu direcțiile similare din Ministerul de Război; problemele de personal treceau la Ministerul de Război, unde trebuia predată întreaga arhivă; arhiva celorlalte secții, birouri de stat major și servicii urma să fie predată structurilor similare din Marele Stat Major și Ministerul de Război; personalul va fi repartizat secțiilor, birourilor și serviciilor din Marele Stat Major și Ministerul de Război; ofițerii de rezervă combatanți trebuiau demobilizați până la 31 martie 1920, iar ceilalți conform instrucțiunilor Marelui Stat Major. „Ordinul de zi nr. 10” a marcat, practic, încetarea activității unei structuri de conducere la război a armatei, care a funcționat

¹⁴ *Ibidem*, f. 289.

¹⁵ AMNR, fond MCG, dosar nr. 2261, f. 32-33.

până în momentul în care s-a considerat că situația internațională permitea acest lucru, iar pericolele și amenințările externe la adresa securității țării erau înlăturate, eventualele probleme apărute putând fi rezolvate cu forțele existente la pace.

CONCLUZII

În contextul evoluțiilor geopolitice și geostrategice din anul 1920, dar și al regulilor devenite cutumă în armata română, la 1 noiembrie 1920 a fost stabilită ordinea de bătaie completă a Marelui Stat Major, care a prevăzut și nominalizarea personalului Diviziunii a II-a, precum și a atașajilor militari în unele capitale ale lumii.

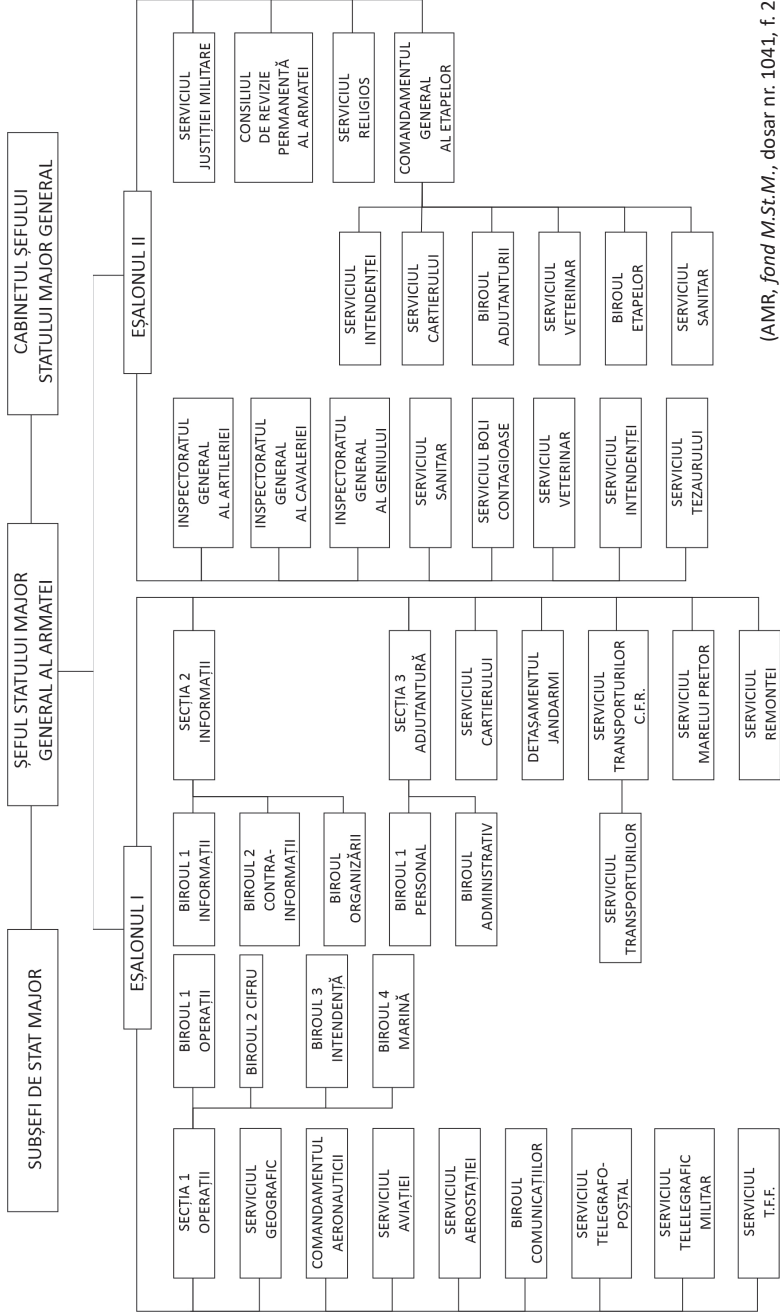
Âșadar, toamna anului 1920 a marcat intrarea pe deplin a Marelui Stat Major în organizarea și încadrarea structurilor sale în acord cu cadrul normativ din primăvara anului 1919, începerea desfășurării activităților specifice situației de pace, deși, în Basarabia, continuau să acționeze câteva divizii mobilizate.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, Arhivele Militare Naționale Române, *fond Microfilme, fond Marele Stat Major, fond Marele Cartier General, Secția Studii istorice.*
2. ***, Marele Stat Major, *România în războiul mondial 1916-1919, Documente-Anexe*, vol. I, *Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului*, Imprimeria Națională, București, 1934.
3. ***, *Monitorul Oficial*, nr. 9 din 27 aprilie 1919.
4. General de brigadă dr. Vasile Apostol, locotenent-colonel dr. Ion Giurcă, locotenent-colonel dr. Mircea D. Chiriac, colonel (r.) ing. Corneliu Baltă, *Comandamentele strategice române în acțiune (1859-1947)*, Editura Tipo-Light, București, 2000.
5. Ion Giurcă, *Generalul Iacob Zadik – loc și rol în realizarea și apărarea unirii Bucovinei cu Țara*, în *Înfăptuirea și apărarea României Mari*, Editura Mad Linotype, Buzău, 2017; *Armata română în Bucovina la sfârșitul anului 1918*, în *Centenarul Unirii Bucovinei cu România*, Editura ALPHA MDN, Buzău, 2018.

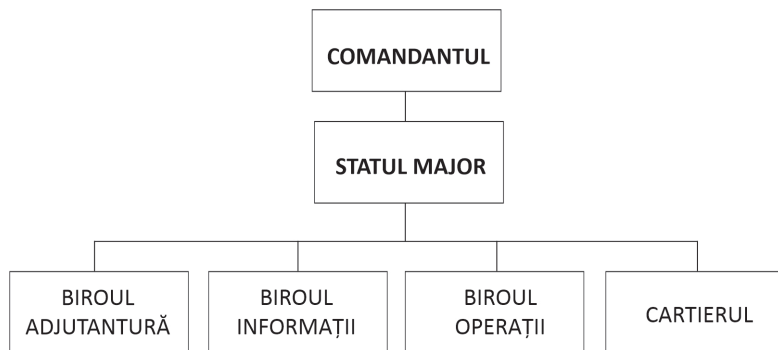

ORGANIZAREA STATULUI MAJOR GENERAL LA REMOBILIZAREA ARMATEI IN TOAMNA ANULUI 1918

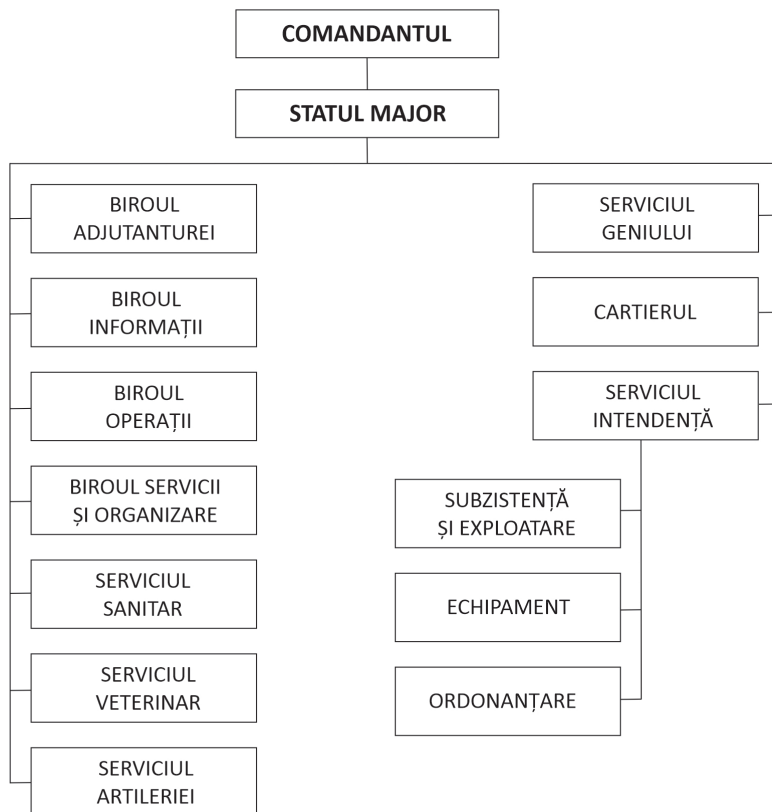
(AMR, fond M.St.M., dosar nr. 1041, f. 275-280)

ORGANIZAREA COMANDAMENTULUI TRUPELOR DIN TRANSILVANIA
LA 11/ 24 DECEMBRIE 1918

(AMNR, fond Microfilme, rola P II 12166, c. 406)

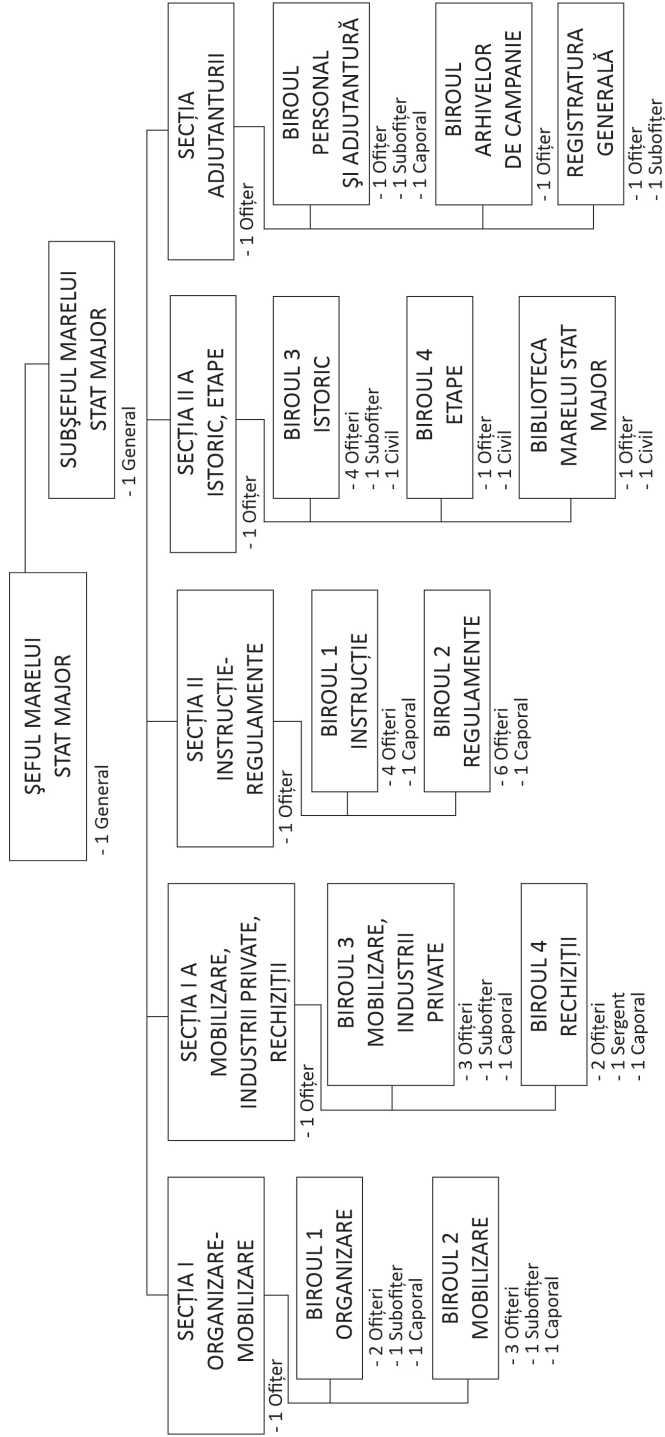
ORGANIZAREA COMANDAMENTULUI TRUPELOR DIN TRANSILVANIA LA 1 APRILIE 1919

(AMNR, fond Microfilme, rola P II 1.2166, c. 407)

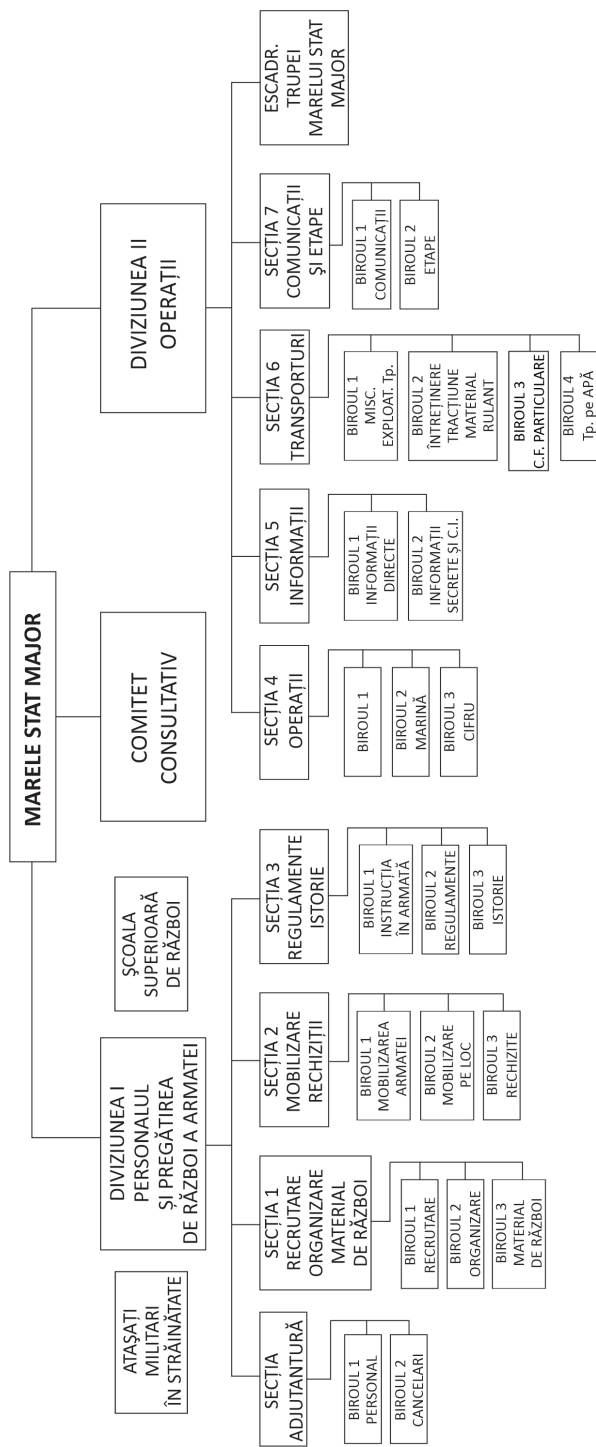

ORGANIZAREA MARELUI STAT MAJOR ÎN NOIEMBRIE 1918

(AMR, fond M.C.G., dosar nr. 1041, f. 271-272)

ORGANIZAREA MARELUI STAT MAJOR STABILITĂ ÎN MAI 1919

(AMR, fond M.St.M., dosar nr. 1041, f. 287-289)

